

ಕೊನನ

ಇ-ಮಾಸಿಕ ಪ್ರಯೋಗಿಕ ಸಂಚಿಕೆ ಜನವರಿ 2011

* ನಮ್ಮ ವನ್ಯ ಸಂಪದ

WILDLIFE
CONSERVATION
GROUP

ಕಾನನ

ಇ-ಮಾಸಿಕ

ಪ್ರಯೋಗಿಕ ಸಂಚಿಕೆ

ಲೇಖನಗಳು

- * ವನ್ಯವಿಜ್ಞಾನ 0.5 - ಶಂಕರಪ್ಪ.ಕೆ.ಪಿ
- * ನಮ್ಮ ವನ್ಯ ಸಂಪದ - ಎಸ್.ಎಂ.ನಾಯರ್
- * ವನ ಜೀವಕೌರ (ಕವನ) - ಅಶ್ವತ್ಥ.ಕೆ.ಎನ್

ಅನಿಸಿಕೆಗೆ

E-mail: kaanana.mag@gmail.com

ಮುಖಪುಟ : ಆಲದ ಎಲೆ.

ಸಂಪಾದಕೀಯ . . . .

ಪ್ರೀಯ ಓದುಗರೇ ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಮತ್ತು ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಬ್ಬದ ಶುಭಾಶಯಗಳು, ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಈ ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತೆ, ಈ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ನಮ್ಮ ವನ್ಯ ಸಂಪದ' ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಪರಿಸರದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ವನ್ಯಲೋಕದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ನಿಮಗಾಗಿಯೇ ಇದೆ, ವನ್ಯಲೋಕ, ಕಾಡು, ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವಿಚಾರ, ಕವನ, ಕಥೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರವಾಸ, ಛಾಯಚಿತ್ರ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾದರಪಡಿಸಬಹುದು. . . ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಇ-ಮೇಲ್ ವಿಳಾಸ : kaanana.mag@gmail.com

ವನ್ಯವಿಜ್ಞಾನ 0.5

Wildlife Conservation Group ನ ವತಿಯಿಂದ ದಿನಾಂಕ 1-1-2011 ಮತ್ತು 2-1-2011 ರಂದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ವನ್ಯ ಜೀವಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬನ್ನೇರುಘಟ್ಟದ ಫೌಡಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ವನ್ಯವಿಜ್ಞಾನ 0.5 ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನಗಳ 'ವನ್ಯಜೀವಿ ಛಾಯಚಿತ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ' ಹಾಗೂ 'ನಾಗರಹೋಳೆ -ಪರಿಸರದ ವಿಶ್ವರೂಪ' ದ ಕಿರುಚಿತ್ರದ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 400 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಭಾಗವಹಿಸಿ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾಗೂ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು.

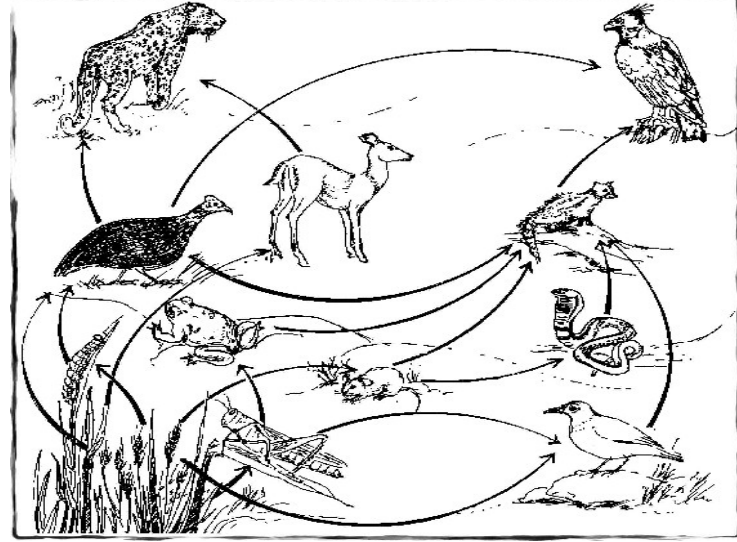

ನಮ್ಮ ವನ್ಯ ಸಂಪದ

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬುವ ಬೆಕ್ಕಿಲ್ಲ, ನಾಯಿ ಇಲ್ಲ, ದನಕರುಗಳಿಲ್ಲ, ಹಕ್ಕಿಪಕ್ಷಿ ಪಾತರಗಿತ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ; ವನ್ಯಲೋಕದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ಚಿಗರೆ, ಚಿರತೆ, ಹುಲಿ ಕರಡಿಗಳಿಲ್ಲ. ಇವು ಯಾವುವೂ ಇಲ್ಲದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾತ್ರ ಬದುಕಿ ಬಾಳಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಖಂಡಿತಾ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಈ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಮಧ್ಯೆಯೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧವಿದೆ; ಪರಸ್ಪರ ನಂಟಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಭೂಮಿ, ನೀರು ಮತ್ತು ವಾಯುವಿನ ಭೌತಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಸರದ ಇಂಥ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಎಕಾಲಜಿ ಅಥವಾ 'ಜೀವ ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ, ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರ ಮಧ್ಯೆಯ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಜೀವಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಸಿರು ಸಸ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಆಹಾರವನ್ನು ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ 'ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದಕ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ನೀರು ಮತ್ತು ಇಂಗಾಲದ ಡಯಾಕ್ಸೈಡನ್ನು ಅವು ಸೂರ್ಯನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ (ಅಂದರೆ, 'ದ್ಯುತಿಸಂಶ್ಲೇಷಣೆ' ಮಾಡಿ) ಅವು ಸರಳವಾದ ಶರ್ಕರ ಪಿಷ್ಟಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾಖಾಹಾರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಈ ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶೇಖರವಾದ ಆಹಾರವನ್ನೇ ತಿಂದು, ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹೀಗೆ ತಿಂದು ಬದುಕುವ ಇಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ 'ಆಹಾರ ಸರಪಳಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ: ಹುಲ್ಲು - ಜೀರುಂಡೆ - ಕಪ್ಪೆ. ಇದೊಂದು ಸರಳ ಸರಪಳಿ. ಈಗ ಈ ಕಪ್ಪೆಯನ್ನು ಹಾವು ನುಂಗಿ, ಆ ಹಾವನ್ನು ಹದ್ದು ಭಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅದು ಒಟ್ಟಾರೆ ಸೇರಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟ ಸರಪಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ

ಇಂಥ ಅನೇಕ ವಿಧದ ಆಹಾರ ಸರಪಳಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸರಪಳಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ 'ಆಹಾರ ಜಾಲ' ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಆಹಾರ ಜಾಲವೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಅನೇಕ ಜೀವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಮಧ್ಯೆಯ ಅತ್ಯಂತ ನಾಜೂಕಿನ, ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ, ಸಮತೋಲನದ ಜೀವಮಂಡಲ.

ಈ ಜಾಲದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಎಳೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಕೂಡಾ ಅದರಿಂದಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಎಳೆಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಡೀ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹುಲಿ ಚಿರತೆಯಂಥ ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಿರ್ವಂಶವಾದರೆ ಜಿಂಕೆಗಳ ಸಂತತಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಹುಲ್ಲು ಮೇವಿನ ಅತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಲ್ಲುಸಸ್ಯ ಚಿಗುರಲೂ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅನೇಕ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ. ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕೀಟಗಳು ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹೂಗಳಿಗೆ ಪರಾಗಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುತ್ತವೆ; ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಸ್ಯಗಳ ಬೀಜ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ; ಪರೋಪಜೀವಿಗಳು ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇಂಥ

ಸಂಬಂಧಗಳು ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ 'ನೀನೆನಗಿದ್ದರೆ ನಾನಿನಗೆ' (ಸಿಂಬಿಯೋಸಿಸ್) ಎಂಬಂತೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಜತೆಗೇ ನಿಸರ್ಗದ ಕೊಳೆ ತೆಗೆಯುವ 'ಝಾಡಮಾಲಿ'ಗಳೂ ಇವೆ. ಸತ್ತಿದ್ದನ್ನು, ಕೊಳೆತಿದ್ದನ್ನು ಕತ್ತೆಕಿರುಬ, ಕಾಗೆ, ಹದ್ದು, ನೋಣಗಳು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ; ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ವಿಭಜಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ, ಸತ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಾವಯವ ಹಾಗೂ ನಿರವಯವ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಪುನಃ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತುಂಬ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ, ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟೇ

ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯ

ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವಿಗಳ ಉಗಮವಾಗಿ ಸುಮಾರು 600 ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳೇ ಸಂದಿರಬಹುದು. ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಐದು ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯಗಳಿವೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ 'ಜೀವ ಮಂಡಲ'ವೆಂಬ ಒಂದು ತೆಳುವಾದ ಪದರಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಈ 'ಜೀವ ಮಂಡಲ'ದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬದುಕಲಿಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಹವಾಮಾನ ಮತ್ತು ಭೂಗುಣಗಳಿರುವ ಅನೇಕ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ 'ಜೀವಾಶ್ರಯ'ಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ "ಉಷ್ಣವಲಯದ ಮಳೆಕಾಡುಗಳು" ಎಂಬುದೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜೀವಾಶ್ರಯ. ಮಳೆಕಾಡು ಎಂದರೆ ತುಂಬ ಮಳೆ ಬೀಳುವ, ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಆದರೆ ಅತಿ ತೇವಭರಿತ ಪರಿಸರ. ಇಲ್ಲಿನ ಅರಣ್ಯ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡೇ ವಿಕಾಸವಾದ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಇದು ಆಶ್ರಯತಾಣವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಮರಗಳ ಎತ್ತರದ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೋತಿಗಳು,

ಸಮತೋಲನಕಾರಿಯಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿಸರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದೆ. ಜಲಚಕ್ರ, ಇಂಗಾಲದ ಚಕ್ರ, ಸಾರಜನಕ ಚಕ್ರ, ಖನಿಜ ಚಕ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ಜೀವಿರಸಾಯನ ಭೂರಸಾಯನ ಚಕ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಮೂಲವಸ್ತುಗಳು ಜೀವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸದಾಕಾಲ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಪರಸ್ಪರ ಜೋಡಣೆಗೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಭೂ ಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ, ಅಜೈವಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದುದು ಅದೆಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಲು ಈ ಜೀವಪರಿಸರ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಹಾರುವಳಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ದಟ್ಟ ನೆರಳಿನ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹುಲಿ, ಜಿಂಕೆ, ಹಾವುಗಳೂ, ಸಹಸ್ರಪದಿಯಂಥ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳೂ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿ ಬದುಕುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರವೇ 'ಜೀವಾಶ್ರಯ'. ಮಳೆ ಕಾಡಿನ ಹಾಗೆ ಸಾಗರ, ಸರೋವರ, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು, ಮರುಭೂಮಿ-ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜೀವಾಶ್ರಯಗಳಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ವಿಕಾಸವಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯ, ಜೀವಜಂತು ಸಂಕುಲಗಳು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಸರ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ನಿಸರ್ಗ ಹೆಣೆದಿಟ್ಟ ಕ್ಲಿಷ್ಟ, ಸಂಕೀರ್ಣ ಜೀವಜಾಲ ಇದು. ಆಯಾ ಭೂಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಹವಾಮಾನದೊಂದಿಗೆ ಜೀವಿಗಳು ಬದುಕಿರುವಂತೆ ನಿಸರ್ಗ ಇಲ್ಲಿ ನಾಜೂಕಿನ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಬಳುವಳಿ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ. ಮನುಷ್ಯನೂ ಇತರ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಣಿಸ್ತೋಮ

ತುಂಬ ಸಮೃದ್ಧ ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಸ್ತೋಮ ಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 340 ಬಗೆಯ ಸ್ತನಿವಂಶಗಳು, 1200 ಬಗೆಯ ಪಕ್ಷಿಗಳು, 420 ಬಗೆಯ ಸರೀಸೃಪಗಳು, 140 ಬಗೆಯ ಉಭಯಜೀವಿಗಳು, 2000 ಬಗೆಯ ಮೀನುಗಳು, 50,000 ಕೀಟಗಳು, 4000 ಮೃದ್ವಂಗಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಅಕಶೇರುಕ (ಬೆನ್ನು ಮೂಳೆಯಿಲ್ಲದ) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು 75,000 ವಂಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿಸ್ತೋಮ ನಮ್ಮದಾಗಿದೆ.

ಸ್ತನಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಪುರಾಣಕತೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾಜ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲೂ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಆನೆ ಸೇರಿದೆ; ನೀಲ್ ಗಾಯ್ (ನೀಲಿಪಶು), ಕಾಟಿ (ಕಾಡೆಮ್ಮೆ, ಕಾಡುಕೋಣ) ಸೇರಿವೆ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನಾಲ್ಕು ಕೊಂಬುಗಳ ಜಿಂಕೆ (ಚೌಸಿಂಘಾ) ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಮೃಗ ಸೇರಿವೆ. ಒಂಟಿ ಕೊಂಬಿನ ಘೇಂಡಾಮೃಗ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಕಾಡುಕತ್ತೆಗಳು (ಫೋರ್ ಮಿರ್) ಸೇರಿವೆ. ಜಿಂಕೆಗಳಲ್ಲಂತೂ ಅನೇಕ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ: ಅಪರೂಪದ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಕಡವೆ, ಜವುಳು ಜಿಂಕೆ (ಬಾರಾಸಿಂಘಾ), ಚುಕ್ಕೆ ಜಿಂಕೆ (ಸಾರಗ), ಕಸ್ತೂರಿ ಮೃಗ, ಹಣೆಕೊಂಬಿನ ಜಿಂಕೆ (ಥಾಮಿನ್), ಮೂಷಕ ಜಿಂಕೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಫ್ರಿಕ ಬಿಟ್ಟರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆಡೆಯೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗದ ಸಿಂಹಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿವೆ. ಇವಕ್ಕೆ 'ಏಷ್ಯಾಟಿಕ್ ಸಿಂಹ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹುಲಿಯಂತೂ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮೃಗ. ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಬಣ್ಣ, ಮಿರುಗುವ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ನಾಯುಬಲದ ನಮ್ಮ ಹುಲಿಗಳೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಪ್ರತೀತಿ. ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕವೂ ಭಯಾನಕವೂ ಆದ ವ್ಯಾಘ್ರ ತನ್ನ ಬಲಿಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ನೆಲ ನಡುಗುವಂತೆ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಂಟು ವ್ಯಾಘ್ರ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹುಲಿಗೆ ಬೆಂಗಾಲ್ ಟೈಗರ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನೆರೆಯ ಭೂತಾನ್, ನೇಪಾಲ ಮತ್ತು ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದಲ್ಲೂ ಈ ರಾಯಲ್ ಬೆಂಗಾಲ್ ಟೈಗರ್

ನೋಡಿಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಗಳ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಚಿರತೆ, ಕಪ್ಪುಚಿರತೆ, ಹಿಮ ಚಿರತೆ, ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಇತರ ಅನೇಕ ಕಿರುಪ್ರಭೇದಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿವೆ.

ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮಂಗ ಮತ್ತು ಲಂಗೂರಗಳನ್ನೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಸಾಮನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಾಲವಿಲ್ಲದ ವಾನರಗಳ ಪೈಕಿ 'ಹೂಲಾಕ್ ಗಿಬ್ಬನ್' ಎಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವಾನರ ವಂಶ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಭಾರತದ ಮಳೆಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಮುಖದ ಸುತ್ತ ರೋಮದ ಪ್ರಭಾವಳಿ ಇರುವ ಸಿಂಹಬಾಲದ ಲಂಗೂರಗಳು (ಸಿಂಗಲೀಕ) ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿದೆ.

ಪಕ್ಷಿಲೋಕವಂತೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮೃದ್ಧ ಹಾಗೂ ವರ್ಣಮಯ. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಿ ನವಿಲು, ಅದರಲ್ಲೂ ಗಂಡು ನವಿಲು ತನ್ನ ಹೊಳಪು ನೀಲಿಯ ನೀಳಕತ್ತು, ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಪುಚ್ಚ ಹಾಗೂ ಉದ್ದನ್ನ ನಯನ ಮನೋಹರ ಗರಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲೊಂದೆನಿಸಿದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನೆದುರು ಅದು ತನ್ನ ಗರಿಗಳನ್ನು ಚಾಮರದಂತೆ ಕೆದರಿ ಪ್ರಣಯ ನರ್ತನ ಮಾಡುವಾಗಿನ ಬೆಡಗು ವರ್ಣನಾತೀತ. ಪುರಾತನ ಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಈ ಪಕ್ಷಿ ಭಾರತದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜಾನಪದ ಹಾಗೂ ದಂತಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮೈದಾನ ಪ್ರದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ನವಿಲಿನ ವಾಸಸ್ಥಾನವಿದೆಯಾದರೂ, ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಶುಷ್ಕ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಬಾತುಕೋಳಿಗಳು, ಬೇಟೆಗಾರ ಫೆಸೆಂಟ್, ಪ್ಯಾರಕೀಟ್ (ಸಣ್ಣ ಗಿಳಿ) ಪಾರಿವಾಳ, ಕೊಕ್ಕರೆ, ಉದ್ದಚುಂಚಿನ ಹಾರ್ನ್‌ಬಿಲ್ ಮುಂತಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನೀರಿನ ತಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ವಿಶಾಲ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಯ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಮೇಕೆಗಳು, ಐಬೆಕ್ಸ್, ಚಮರೀಮೃಗ, ಮಾಖೋರ್ ಗಳಲ್ಲದೆ, ಎತ್ತರದ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುಪಾಂಡಾ ಹಾಗೂ ಹಿಮಚಿರತೆಗಳೂ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಸ್ತನಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿವರ್ಗಗಳ ಇಂಥ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದ್ವಿಚರಿಗಳ, ಸರೀಸೃಪಗಳ ಹಾಗೂ ಜಲಚರಗಳ ಇನ್ನಷ್ಟು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ

ಭಂಡಾರವೇ ಇದೆ. ಸರೀಸೃಪಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಬದುಕಿರುವ ಆಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ವಂಶವೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ತೊಗಲುಬೆನ್ನಿನ ಆಮೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೇರಳ ಇವೆ. ಕವಚದ ಆಮೆ, ಹಸಿರು ಕಡಲಾಮೆಗಳಲ್ಲದೆ, ಸಿಹಿನೀರಿನ ಆಮೆಗಳು ಅನೇಕ ವಂಶಗಳೂ ನಮ್ಮ ನದಿಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಗಂಗಾನದಿಯ ಗಡಿಯಾಲ್, ಅಳಿವೆಗಳ ಮಗ್ಗರ್ ಜಾತಿಯ ಮೊಸಳೆಗಳು; ದೈತ್ಯಗಾತ್ರದ ವಾರಾನಸ್ ಹಲ್ಲಿಗಳು; ಇನ್ನು ಹಾವುಗಳಲ್ಲಂತೂ ಇಲಿ ಹಿಡಿಯುವ ವಿಷರಹಿತ ಕೇರೆ ಹಾವುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಿಷಭರಿತ ನಾಗರಗಳವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ದ್ವಿಚರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಪ್ಪೆ, ಮರಗಪ್ಪೆಗಳೂ, ಓತಿಕ್ಯಾತದಂಥ ಸಲಾಮ್ಯಾಂಡರ್‌ಗಳೂ ಇವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಸಾಗರ, ನದಿ, ಕೆರೆ, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ನೂರೊಂದು ವಂಶಗಳ ಮೀನುಗಳು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿವೆ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಏಕಾಣು ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗ, ಕಂಟಕ ಚರ್ಮಿಗಳೂ, ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಕೀಟಗಳು, ಮೃದ್ವಂಗಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಆಕಶೇರುಕಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ

ಜೀವಿಗಳು ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವಾಸಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಧುಮುಧುಮಿಸುತ್ತಿವೆ.

ನಮ್ಮದು ವಿಶಾಲ ಭಾರತ. 329 ದಶಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರ ಭೂಮಿ. 7516 ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಉದ್ದದ ಕಡಲತೀರ. ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗರ; ನೂರಾರು ನದಿಗಳು; ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜಲಾಶಯಗಳು. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಮರುಭೂಮಿ, ವಿಶಾಲ ತಪ್ಪಲು, ದೂರದ ಅಂಡಮಾನ್, ನಿಕೊಬಾರ್, ಲಕ್ಷದ್ವೀಪಗಳು. ಆಮೇಲೆ, ಮೇಲೆ ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ. ವೈವಿದ್ಯಮಯ ಭೂಗೋಲ ನಮ್ಮದು. ಅಷ್ಟೇ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವ, ಬೆಡಗಿನ ಪ್ರಾಣಿಸ್ತೋಮ, ಸಸ್ಯಸ್ತೋಮಗಳ ಜೀವಗೋಲ ನಮ್ಮದು.

ಮುಂಗಾರಿನ ಮಳೆ ಚಂದ
ವಸಂತ ಋತು ಬಲು ಅಂದ
ಅಂದ ಅಂದದ ಹೂವು ಚಂದ
ಹಾಗ ನೋಡಿದರೆ ಬಲು ಅಂದ

ಎತ್ತೆತ್ತಲಿಂದಲೋ ದುಂಬಿಗಳ
ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳ ಮೇಳ
ಬಯಲಾಟದ ಸದ್ದೇನೋ. . .
ಎನ್ನುವಷ್ಟು ದುಂಬಿಗಳ ಜೇಂಕಾರ.

ಕೊಳಲು ಗಾನನವ ಅರಿತಂತೆ
ಮೊತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ವೀಣಾವಾದನ
ಗಾಯಕರಿಗಿಲ್ಲದ ರಾಗವೇ ಸರಿ
ದುಂಬಿಗಳ ಈ ಪರಿ. . . . .

ಬೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಸವಿ
ಗಾಯಕರಿಗೂ ಮೀರಿದ ರಾಗ
ಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಸ್ವರ
ಹಾಡಯಿತು ವನಜೇಂಕಾರ.

